

ється традиційна система спілкування викладача і студента через роботу наукових гуртків, у яких систематично розглядаються, обговорюються, вивчаються, узагальнюються наукові здобутки сучасності.

Екологічна складова моделі сталого розвитку найчастіше і найшвидше реагує на всі зміни в системі і як наслідок змінює свої параметри, вона (екологічна складова) є не тільки найдинамічнішою, а найгнучкішою у зв'язку з тим, що крім прогнозованих змін ми на практиці стикаємося з не прогнозованими, ще не вивченими наслідками антропогенної діяльності, а також з різними природними катаклізмами та техногенними катастрофами, які після вивчення вченими їх причин і наслідків дають нові розуміння, нові визначення, та коригують шляхи розвитку та взаємодії з економічною та соціальною складовими. Все це обов'язково знаходить відображення, під час читання лекцій і проведення практичних занять у науці регіональна економіка.

*Артеменко С.Б., к.соціол.н., доцент
кафедри політології та соціології*

СУТНІСТЬ І РОЛЬ ПОСИЛЕННЯ НАУКОВОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ» В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КНЕУ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

У контексті сучасних трансформацій освітньої сфери важливим завданням для новітньої вищої школи постає посилення наукового рівня змісту освітньої діяльності, плідне поєднання її наукових і навчальних характеристик у цілому. Одним із продуктивних засобів такої інтеграції виступає посилення наукової складової навчальної програми з нормативної дисципліни «Соціологія». З одного боку, це спонукатиме студентів КНЕУ імені Вадима Гетьмана до більш глибокого осмислення фундаментальних принципів і наукових здобутків соціологічної науки. З іншого боку, це сприятиме плідному розвитку у них соціологічного мислення, підготовці фахівців соціально-економічного профілю, спроможних до розуміння сутності складних соціальних феноменів, що відбуваються в сучасному ринковому суспільстві.

При цьому посилення наукової складової навчальної програми з дисципліни «Соціологія» передбачало як її кількісне, так і якісне оновлення загалом. Звідси наявна структура навчальної програми з соціологічної дисципліни розширюється такими додатковими темами, що присвячені як актуальним науковим галузям соціологічного знання, так і конкретним методам організації та проведення соціологічних досліджень: «соціологія сім'ї», «соціологія освіти», «методологія та методи соціологічних досліджень».

Крім того, суттєвого наукового наповнення досягли такі розділи навчальної програми з соціологічної дисципліни, як зміст науки за темами, плани лекцій, плани семінарських занять і література. Це передбачало змістовного поєднання в програмі новітніх наукових досягнень розвитку світової та зарубіжної соціологічної думки, розкриття головних аспектів галузевого рівня розвитку суспільної науки, актуальних питань соціологічних фундаментально-прикладних досліджень. У свою чергу це передбачає поглиблене розуміння студентами новітньої методики, техніки, процедури та методології організації та проведення соціологічних досліджень, засвоєння ними сучасної передової наукової джерельної бази із суспільної науки.

Узагальнюючи вище означене, констатуємо, що посилення наукової складової навчальної програми з дисципліни «Соціологія» сприятиме глибшому засвоєнню соціологічних знань у майбутніх фахівців, поглибленому розумінню фундаментальних принципів і соціальних механізмів функціонування суспільних об'єктів в умовах становлення ринкової економіки.

*Бенівська І. В., асистент
кафедри маркетингу*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В НАВЧАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Педагогічна майстерність — вияв високого рівня педагогічної діяльності, комплекс властивостей особистості викладача, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльно-

сті на рефлексивній основі. Як наукова проблема, вона постала у ХІХ ст. Дослідники педагогіки тлумачать її як найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється в тому, що у відведений час педагог досягає оптимальних наслідків, комплекс властивостей особистості педагога, що забезпечує високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності. Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Розглядається як вияв власного «Я» у професії, як самореалізація особистості вчителя в педагогічній діяльності, тому визначається як вища, творча його активність, що передбачає доцільне використання методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній ситуації навчання та виховання. Така доцільність є результатом засвоєння системи знань і уявлень про закони навчання, технології розвитку особистості, а також індивідуальні особливості педагога, його спрямованість, здібності та психофізичні дані. Критеріями педагогічної майстерності є гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність).

До основних властивостей педагогічної майстерності належать: гуманістична спрямованість діяльності викладача, професійні знання, вміння та навички, педагогічні здібності (забезпечують швидкість самовдосконалення), педагогічна техніка (гармонізує структуру педагогічної діяльності). Педагогічна діяльність — це творчий процес. Педагогічна творчість як елемент педагогічної майстерності — це процес створення і перетворення особистості вихованця. Педагогічна творчість виявляється в науковій діяльності педагога і в творчій педагогічній роботі (оригінальне вирішення педагогічних завдань, розробка нових педагогічних методів, прийомів, застосування педагогічного досвіду в нових умовах, удосконалення системи роботи зі студентами, імпровізація в педагогічному процесі). Під час роботи зі студентами викладач передбачає педагогічні ефекти, впливає на увагу, пізнавальну діяльність, а також звертається до педагогічного перевтілення, що робить його діяльність творчим процесом.

До елементів педагогічної майстерності належать:

1. Гуманістична спрямованість діяльності. Полягає в спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Передбачає гуманістичний вияв його ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Той, хто не любить і не поважає дітей, учнів, студентів, не може досягти успіху в педагогічній праці, бо тільки щира любов і глибока повага педагога до вихованців породжують відповідну любов і повагу до нього, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він вчить здобувати.

2. Професійна компетентність, професіоналізм. Передбачають наявність професійних знань (супільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь і навичок), їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології. Особливостями професійних знань є їх комплексність (потребує вміння синтезувати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії), натхненність (висловлення власного погляду, розуміння проблеми, своїх міркувань). Професіоналізм педагога — це сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються в людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань. Педагогічний професіоналізм — вміння викладача мислити та діяти професійно. Охоплює набір професійних властивостей і якостей особистості педагога, що відповідають вимогам професії; володіння необхідними засобами, що забезпечують не тільки педагогічний вплив на вихованця, але і взаємодію, співробітництво та співтворчість з ним. Для активного співробітництва зі студентами викладачу необхідна мобілізація інтелекту, волі, моральних зусиль, організаторського хисту та вміння оперування засобами формування моральних, інтелектуальних та духовних засад у студентів. Він повинен володіти широким арсеналом інтелектуальних, моральних та духовних засобів, що забезпечують педагогічний вплив на студента. До інтелектуальних засобів належать кмітливість, професійне спрямування сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, прояв і розвиток творчих здібностей студента. До моральних — любов, віра в можливість та здібності, педагогічна справедливість, вимогливість, повага до вихованця — усе, що складає основу професійної етики викладача. Духовні засоби — основа його загальної та педагогічної культури.

3. Педагогічні здібності. Сукупність психічних особливостей викладача, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення. Головною здібністю, що об'єднує всі інші, є толерантність, чутливість до людини. З нею тісно взаємодіють комунікативність (потреба у спілкуванні, здатність легко налагоджувати контакти, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування); перцептивні здібності (професійна проникливість, пильність, інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину, її психологічний стан за зовнішніми ознаками); динамізм особистості (здатність активно впливати на іншу особистість); емоційна стабільність (володіння собою, самоконтроль, саморегуляція); оптимістичне прогнозування (передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в

ній); креативність (здатність до творчості, генерування нових ідей, уникнення традиційних схем, оперативного розв'язання проблемних ситуацій); впливовість.

4. Педагогічна техніка (мистецтво, майстерність, уміння). Є сукупністю раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки викладача, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи зі студентами, колективом відповідно до мети виховання, об'єктивних і суб'єктивних їх передумов. Вона передбачає наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення; здатність володіти мімікою, пантомікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки (розуміння педагогом власного психічного стану, уміння керувати собою); здатність до «бачення» внутрішнього стану вихованців і адекватного впливу на них.

Розвиток педагогічної майстерності здійснюється через удосконалення її структурних компонентів (педагогічні здібності, професійні якості, фахові компетентності, готовність до творчої діяльності, досвід роботи, педагогічна техніка). Реалізація процесу розвитку і підвищення педагогічної майстерності відбувається засобами всіх видів аудиторної та позааудиторної роботи в цілісному режимі навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу.

Розкриття професійно-педагогічного потенціалу ґрунтується на потребі в самореалізації, свідомому пізнавальному інтересі й самоідентифікації. Результатами дослідницько-експериментальної роботи підтверджено ефективність таких організаційно-педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів, як: створення необхідного інформаційно-освітнього середовища; оптимізація потенційних можливостей навчальних дисциплін та інших видів діяльності викладача; поєднання традиційних та інноваційних методів; наукове, методичне й психологічне забезпечення процесу професійного вдосконалення викладача в освітньому просторі ВНЗ; формування мотивації до професійного зростання; врахування впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів; здійснення систематичного педагогічного моніторингу. Найефективнішими у розвитку педагогічної майстерності викладача вищої школи виявилися такі, як: обговорення відкритих занять, взаємовідвідування лекцій і семінарів, дискусії, тренінги, «круглі столи», діалоги-суперечки, семінари-практикуми, обговорення досягнень психолого-педагогічної теорії і практики, сучасних освітніх технологій, різновиди ігор, розроблення та обговорення авторських програм, науково-практичні конференції, методологічні семінари. Дійовими формами організації роботи з викладачами в експериментальній групі зарекомендували себе систематична консультативна допомога, демонстрація зразків педагогічної техніки, вправи-тренінги, лабораторні практикуми, майстер-класи, творчі групи педагогів.

Комплексне використання активних форм і методів сприяли закріпленню теоретичних знань, озброєнню викладачів експериментальної групи необхідним методичним арсеналом розв'язання сучасних освітніх проблем вищої школи, сформували вміння використовувати одержану інформацію в нових умовах, а також вдосконалювати свої інтелектуальні, світоглядні і комунікативні якості.

Література

1. Андриади І.П. Основи педагогического мастерства: Учебное пособие. — М.: Издательский центр «Академия», 1999. — 160 с.
2. Барбіна Є.С. Гуманізація освіти: Навчально-методичний посібник. — Херсон, 2001. — 60 с.
3. Бутенко В.Г. Способи самореалізації особистості // Особистість педагога: Розкриття можливостей. — К., 1995. — С. 28.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — С. 94–112.
5. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн та ін. — К.: Вища школа, 1997. — Розділи 1–3.
6. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. — К.: НПУ, 2000. — 210 с.
7. Федяєва В.Л. Принципи організації неперервної педагогічної освіти // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції з проблеми удосконалення підготовки вчителя. — Херсон, 1995. — С. 141–142.

Білоконь І.В., к.е.н., доцент
кафедри регіональної економіки

ПОСИЛЕННЯ НАУКОВОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ НАУКИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Однією із найважливіших завдань дослідницького університету є широке впровадження у навчальний процес наукової складової як провідної компоненти та інноваційних технологій. Вихо-